

O'QITUVCHILARGA DAVLAT TIBBIY SUG'URTASINI YETKAZISHDA RAQAMLASHTIRISH IMKONIYATLARI

Istamov Behzod Bahodir o'g'li

Buxoro davlat tibbiyot instituti tibbiy sug'urta ishi yo'nalishi 1-kurs magistri

*Ilmiy rahbar: Atoyeva Mashhura Abrorovna
Preventiv tibbiyot, jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrasasi Mudiri, t.f.n dotsent*

Annotatsiya: Ushbu tezisda O'zbekistonda davlat tibbiy sug'urtasi (DTS) tizimining ishlash mexanizmi, uni raqamlashtirish yo'nalishlari va Buxoro viloyati Vobkent tumani o'qituvchilariga DTS xizmatlarini yetkazishdagi mavjud muammolar tahlil etilgan. Raqamli platformalar — mis.ssv.uz, "Elektron poliklinika" va DMED — asosida tibbiy xizmatlardan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: davlat tibbiy sug'urtasi, DTSJ, raqamlashtirish, o'qituvchilar, mis.ssv.uz, elektron poliklinika, DMED, kafolatlangan paket, elektron retsept.

Kirish.

O'zbekistonda tibbiy sug'urta xususiy kompaniyalar va polislar orqali emas, balki davlat mexanizmi — Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi (DTSJ) orqali amalga oshiriladi [1]. Tizim davlat byudjeti hisobidan moliyalashtiriladi, aholidan qo'shimcha to'lov undirilmaydi. O'qituvchilar daromad solig'i to'lovchi byudjet xodimlari sifatida DTS kafolatlangan paketidan foydalanish huquqiga ega [2]. So'nggi yillarda O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish yo'lida jiddiy qadamlar qo'ydi: 2021-yilda Sirdaryo viloyatida pilot loyiha boshlandi va u keng mintaqalarga kengaytirilmoqda [3]. Biroq Buxoro viloyatida, jumladan Vobkent tumanida, DTS to'liq joriy etilmagan — bu 2026-yil oxiriga rejalashtirilgan [4].

O'zbekistonda DTS ishlash mexanizmi.

Tizim uch bosqichda ishlaydi: (1) aholi "mis.ssv.uz" — Sog'liqni saqlash vazirligi tibbiy axborot tizimi orqali oilaviy shifokorga biriktiriladi; (2) oilaviy shifokor "Elektron poliklinika" tizimi orqali yo'llanma beradi; (3) kafolatlangan paket doirasida tibbiy xizmat va dorilar bepul taqdim etiladi, xarajatlar DTSJ tomonidan muassasaga qoplanadi [5]. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JST) hisobotiga ko'ra, ushbu islohot sog'liqni saqlashni moliyalashtirishdagi muhim o'zgarishlarni o'z ichiga oladi va elektron sog'liqni saqlash tizimining rivojlantirilishiga alohida e'tibor qaratilmoqda [3]. "DMED" (Digital Medicine) platformasi orqali shifokorga onlayn yozilish, tayinlovlarni ko'rish va elektron retsept asosida dori olish imkoni yaratilgan [5].

Muammo.

Vobkent kabi hududlarda DTS to'liq joriy etilmagan sharoitda o'qituvchilar an'anaviy tartibda — qog'oz hujjatlar, shaxsan murojaat va uzoq navbatlar orqali — tibbiy xizmat olmoqda. "mis.ssv.uz" tizimida ro'yxatdan o'tmaganlar kafolatlangan paketdan foydalana olmaydi. Markaziy Osiyo davlatlarida sog'liqni saqlash xizmatlariga qamrov va ulardan foydalanish imkoniyatiga oid tadqiqotlar ko'rsatadiki, raqamli infratuzilmaning yetishmasligi va xabardorlikning pastligi DTS xizmatlaridan foydalanishni cheklaydi [3].

Maqsad.

Vobkent tumani 5-son maktabi o'qituvchilari orasida DTS xizmatlarini yetkazishda raqamlashtirishning o'rnini aniqlash va mavjud raqamli platformalar ("mis.ssv.uz", "Elektron poliklinika", DMED) asosida samaradorlikni oshirish yo'llarini belgilash.

Natijalar.

O'zbekistonda DTS tizimida xususiy sug'urta kompaniyalari va polislar mavjud emas — tizim to'liq davlat tomonidan boshqariladi. O'qituvchilar uchun DTS xizmatlarini yetkazishda asosiy kanal — DTSJ bilan shartnoma tuzgan tibbiyot muassasalari va davlat raqamli platformalaridir.

JST va Jahon banki tomonidan olib borilgan qo'shma monitoring ishiga ko'ra, Sirdaryo viloyatidagi pilot tajribada "mis.ssv.uz" tizimi orqali aholini oilaviy shifokorga biriktirish jarayoni muvaffaqiyatli amalga oshirildi va bu tajribaning boshqa viloyatlarga kengaytirilishi rejalashtirilgan [3, 4].

"DMED" platformasi shifokorga onlayn yozilish, tayinlovlarni ko'rish va qog'oz retseptsiz dori olish imkonini beradi [6]. Bu vosita to'liq joriy etilganda o'qituvchilar tibbiy xizmatlardan foydalanish uchun ish vaqtini yo'qotmaydi va hujjat rasmiylashtirishga sarflanadigan vaqt qisqaradi.

Davlat xodimlarini, jumladan o'qituvchilarni, umumiy sog'liqni saqlash tizimiga qamrab olishda budjet moliyalashtirish mexanizmlari muhim ahamiyat kasb etadi. Adabiyotlarda ta'kidlanishicha, byudjetdan moliyalashtirilgan tibbiy sug'urta modellari qamurovni tezda kengaytirishi va xizmatlardan foydalanishdagi to'siqlarni kamaytirishi mumkin [2].

Vobkent tumani o'qituvchilariga DTS xizmatlarini yetkazishda samaradorlikni oshirish uchun quyidagi chora taklif etiladi: (a) barcha maktab o'qituvchilarini "mis.ssv.uz" tizimida ro'yxatdan o'tkazish; (b) DMED platformasi orqali onlayn navbat va yo'llanma olish; (c) elektron retsept tizimi orqali kafolatlangan dori vositalarini bepul olish tartibini yo'lga qo'yish.

Xulosa.

O'zbekistonda DTS xususiy sug'urta emas — davlat tomonidan kafolatlangan tibbiy yordam tizimidan iborat. Raqamlashtirish — xususan, "mis.ssv.uz", "Elektron

poliklinika" va DMED platformalari — ushbu tizimni o'qituvchilarga samarali yetkazishning asosiy vositasiga aylanmoqda. Xalqaro tajriba va O'zbekistondagi pilot natijalar ko'rsatadiki, raqamli infratuzilmaga investitsiya kiritish va aholi xabardorligini oshirish birlamchi tibbiy yordam bilan qamrovni sezilarli darajada oshiradi [3]. Ushbu platformalarni Vobkent tumanida to'liq joriy etish o'qituvchilar uchun DTS xizmatlaridan foydalanish imkonini kengaytiradi. Tadqiqot natijalari DTSJ hududiy bo'limlari va Buxoro viloyati sog'liqni saqlash boshqarmasi faoliyatida tatbiq etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 23-noyabrdagi PF-6155-sonli Farmoni "Sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini Sirdaryo viloyatida joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida". — Toshkent, 2020.
2. Mathauer I., Torres L., Kutzin J., Jakab M., Hanson K. Pooling financial resources for universal health coverage: options for reform // Bulletin of the World Health Organization. — 2020. — Vol. 98. doi: 10.2471/BLT.19.234153.
3. World Health Organization. Transforming the health system in Uzbekistan: two-year implementation review. — WHO Regional Office for Europe, 2023. — WHO-EURO-2023-7859-47627-70163. URL: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2023-7859-47627-70163>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 5-sentyabrdagi PQ-311-sonli qarori "Davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini joriy etishga oid chora-tadbirlar to'g'risida". — Toshkent, 2024.
5. Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi. Davlat tibbiy sug'urtasi yoki sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli [Elektron manba]. — URL: <https://dtsj.uz> (murojaat qilingan sana: 2025).